МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО «УКРАЇНСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ
СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ НАУКОВО-РЕСТАВРАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ
«УКРЗАХІДПРОЕКТРЕСТАВРАЦІЯ«
ISO 9001-2001

Державна ліцензія
Проектні роботи – серія АВ № 479700 від 23.06.2009 р.

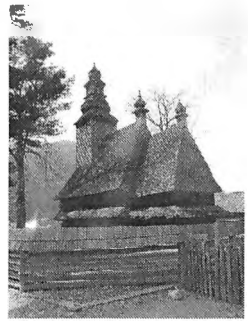
Замовник:
Закарпатська обласна державна адміністрація

Церква Зіслання Св. Духа в Колочаві, 1795 р.

Міжгірський район, Закарпатська обл.

Пам'ятка архітектури національного значення
Охоронний № 216
Постанова Ради Міністрів УРСР від 24.08.1963 р. № 970

ПАСПОРТ ПАМ'ЯТКИ

Львів-2014

УКРАЇНА

ПАСПОРТ

ОБ'ЄКТУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Церква Зіслання Св. Духа

(найменування об'єкту)

Вид	Тип	Категорія пам'ятки
Архітектурний	Будівля	Національного значення

1. Дата створення об'єкту:

1795 р.

2. Місцезнаходження об'єкту:

90043 с. Колочава, Міжгірський район, Закарпатська область

3. Охоронний № пам'ятки:

Охоронний № 216

4. Дати і №№ рішень відповідно до яких об'єкт взято на державний облік та визначено категорію пам'ятки:

Постанова Ради Міністрів УРСР від 24.08.1963 р. № 970

5. Наявність охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок

На західній стіні церкви, зліва від вхідних дверей розміщена чавунна охоронна дошка, встановлена наприкінці 1960-х рр., з написом «Церква та дзвіниця XVII ст.».

6. Власник:

Державна власність. Управління культури Закарпатської ОДА. 90021 м. Ужгород , пл. Народна, 4. Тел. (0312) 61-76-43. На балансі Колочавської сільської ради. Голова – Василь Худинець, вул. Шевченка, 78, тел. 2-82-24; 2-82-81.

7. Користувач:

Історико-культурний центр «Колочава». Директор – Глеба Василь Васильович. Тел. 098 966 50 22 http//www.kolochava.com/

8. Охоронний договір:

9. Функціональне використання:

Сучасне	Первісне	Інші (впродовж існування об'єкту)
Музей	Церква	

10. Історичні дані про об'єкт:

Вперше село згадується в документах 1365 року. Від 1526 року воно належить до Хустського замку. Невідомо, коли в селі постала перша церква. У 1747 році в селі існувала дерев'яна церква, якою опікувалися орендарі села. Теперішня церква збудована 1795 року майстром Ференцом Геккою, про що свідчить напис на надпоріжнику дверей в бабинець: «Создань храмъ сей АѰЧЕ при пар. Іоанѣ Поповичъ при цари Францѣшкѣ II майстеръ Ференц Гекка. Тогда бѣ велкиі голодъ». Після другої світової війни місцевого пароха о. Михайла Бобика за незгоду перейти на православ'я арештували і ув'язнили в радянських концтаборах, де він просидів до 1955 року. Церкву зняли з реєстрації 9 січня 1953 року і зачинили. Великі ремонтно-реставраційні роботи у церкві з підбиттям фундаментів та заміною лемеха, частковою заміною карнизів, декоративних маківок та конструкцій був проведений у 1969 році. У 1970 році силами школи створено в приміщенні церкви музей народного побуту. Дерев`яну двоярусну каркасну дзвіницю, що стояла біля церкви, перенесли до мурованої церкви, збудованої 1928 року, й оббили бляхою. На жаль, іконостас церкви з кінця XVII ст. розмонтували і перенесли ікони в нову православну церкву, розташовану неподалік, та розвісили їх ззовні при вході в бабинець та на галереї над бабинцем. Ікони написані в строгій монументальній фресковій манері. Через варійний стан, у 1979-1980 роках його намірилися спалити. Однак вдалося передати до Ужгородського музею народної архітектури та побуту разом з іншими іконами XVII ст. («Богородиця Одигітрія», «Св. Микола», «Собор Архистратига Михайла», «Страшний Суд», «Страсті Господні»). Після реставрації, проведеної у 1980-1983 роках, іконостас та ікони були змонтовані у Шелестівський церкві. Під час реставраційних робіт, проведених у 1969-1970 рр. церкву покрили новим дубовим лемехом

11. Відомості про сучасний стан об'єкту:

Розташування об'єкту і його роль у навколишньому середовищі	Церква розташована на невисокому пагорбі в центрі села, біля дороги, що веде з Хуста, є архітектурною домінантою села.
Ландшафт	Гірський. З церковного подвір'я видно з усіх сторін гори і найвищу гору цього регіону – Менчул. На подвір'ї росте дві старі липи, два ясени та веймутова сосна (~150 р.).
Опис об'єкту	За функціональною типологією церква – сакральна будівля. Габаритні розміри церкви: 16,4 х 9,6 м. Церква – двозрубна, тридільна з високою чотиригранною вежею над бабинцем. До прямокутного спільного зрубу нави і бабинця прилягає вужчий прямокутний зруб вівтаря. Церква орієнтована по осі захід-схід. Вежа над бабинцем стовпової конструкції, завершена бароковою банею з ліхтарем та маківкою. Дахи церкви двосхилі. Дах над вівтарем значно нижчий від нави. Гребінь даху завершують квадратні ліхтарі з маківками. Всі дахи, стіни вежі і її завершення вкриті лемехом, стіни надопасання кожуховані ґонтами, голосники на вежі відсутні. При західному фасаді церкви (бабинця) влаштований ґанок на фігурних стовпах-сохах. Над ґанком понад піддашшям на всю його

	ширину влаштована аркова галерея. Церкву оперізує піддашшя на випустах вінців зрубів. Освітлюється невеликими прямокутними вікнами: двома – у південній та північній стінах нави, по одному – у стінах вівтаря. Бабинець вікон немає. Всередині центральний простір перекритий півциркульним склепінням, вівтарний зруб має наметовий верх, у бабинці – плескатa стеля. При західній стіні нави влаштовані хори. Виріз між бабинцем та навою зроблений на всю ширину й фланкований різьбленими стовпами. Дзвіниця XVIII ст., квадратна в плані, каркасної конструкції. Нижній (ширший) ярус та верхній оббиті бляхою. Вкрита дзвіниця наметовим дахом з ґонтовою покрівлею. Пам'ятка – кращий зразок дерев'яної церкви мараморoського типу з бароковим завершенням вежі.	
Перебудови, втрати та історичні нашарування	**1795**	Побудова церкви
	1969-1970	Реставрація церкви і дзвіниці з покриттям дахів новим дубовим лемехом
	1970-і	Перенесення дерев'яної дзвіниці до мурованої церкви
	1980	Іконостас розібраний і перенесений в Музей народної архітектури в Ужгороді.
	Церква зберегла первісну об'ємно-просторову структуру, архітектурне і конструктивне рішення. Іконостас з іконами XVIII ст. перенесений до Шелестівської церкви в Ужгородському сканзені.	
Наявність творів мистецтва та їх опис	***1. Жертовник*** з іконою Христос-виноградар, XIX ст. Іконостас зберігається в Ужгородському сканзені, в церкві з с. Шелестова.	
Опис території об'єкту	Територія церкви огороджена дерев'яним парканом з брусів, вкритим двосхилим ґонтовим дашком. Вхід веде через браму, теж вкриту двосхилим дахом. На захід від церкви стоять два високі дерев'яні хрести, на схід – малий кам'яний хрест, а з півдня – декілька могил, серед яких три чеських прикордонники. На подвір'ї ростуть величезні липи та з південного боку – веймутова сосна, яка має ~150 років.	
Наявність меморіальних дощок	Меморіяльні дошки відсутні	

12. Перелік складових (для комплексу, визначного місця):

Церква (1795), паркан з брамою.

13. Матеріали, конструкції, ступінь капітальності, загальна оцінка технічного стану

Загальна оцінка технічного стану об'єкта, дата, № акта технічного стану	Церква дерев'яна, зрубної конструкції, тридільна, на кам'яному підмурівку, кладених на сухо. Замок підвалини північно-східного кута нави розійшовся; ґонти піддашшя вимагають заміни. Ступінь капітальности: будівля – займиста. **Загальний технічний стан пам'ятки – задовільний.** **Акт огляду технічного стану від 13.11.2014 року**

14. Наявність інженерних мереж та інженерного обладнання:

Електрична мережа

15. Територія об'єкта:

Площа	**S** 0,03 га
Опис меж	На заході межа території церкви іде по крутому схилу, яким завершується плато пагорба, на якому стоїть церква. З півдня територія обмежується вузькою вуличкою, що веде до садиби та нової церкви, від півночі та сходу церковне подвір'я межує з садибною територією.

16. Майнова цінність об'єкта:

Дата і № довідки про майнову цінність об'єкту, найменування організації, яка провела оцінку	Майнова цінність не визначена
Вартість об'єкта в грн.	

17. Оцінка антропологічної, археологічної, естетичної, етнографічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності об'єкту:

Якості об'єкту, завдяки яким він набуває культурної цінності як пам'ятка	Церква набула історичної та культурної цінності, як пам'ятка згідно з визначеними чотирма критеріями: A. Зберегла автентичність об'ємно-планувальному та архітектурно-конструктивному вирішенні; B. Церква Зіслання Св. Духа – зразок традиційної сакральної споруди мараморoського типу XVIII ст. C. Церква пов'язана з релігійним життям закарпатців, з діяльністю греко-католицьких священиків. D. Церква належить до культурної спадщини автохнонної української етнічної громади Закарпаття.

18. Зони охорони пам'ятки:

Організація-розробник науково-проєктної документації	Ін-т «Укрзахідпроектреставрація», 79008, м. Львів, пл. Соборна, 3а. Тел. (0322) 44 04 471.
Дата розроблення науково-проєктної документації	1980 р.
Дата і номер документу про затвердження науково-проєктної документації	20 жовтня 1980 р. Погоджено начальник Головного АПУ Держбуду УРСР. Затверджено Заступником голови виконкому Закарпатської облради.
Короткий опис меж, зон охорони із зазначенням площі кожної зони	З півдня охоронна межа проходить на відстані 60-65 м від мурованої церкви, на заході іде по шосе, на сході – на відстані 65 м від мурованої церкви, а на півночі – від шосе до городів присадибних ділянок. Площа охоронної зони – 1,09 га.

19. Наявність науково-дослідної та науково-проєктної документації на об'єкт:

Найменування документації	Рік розроблення	Автор (організація)	Місце зберігання, інвентарного №
1. Проектно-технічна документація на ремонтно-консерваційні роб.	1968	Львівська КАРМ Ін-ту «Укрпроектреставрація» (Ін-т «Укрзахідпроектреставрація»), 79008, м. Львів, пл. Соборна, 3а. Тел.: (0322) 244-04-71	Архів Ін-ту «Укрзахідпроектреставрація». № З-36-2.
2. Паспортизація пам'ятки	1980	Інститут «Укрзахідпроектреставрація»	Там само. № З-36-3.
3. Проект режимних зон	1980	-----''----	Там само. № З-125-41.
4. Паспорт охоронної зони	1980	-----''----	Там само № З-36-81.
5. Паспорт пам'ятки	2005	-----''----	Там само № З-127-5/1.

20. Дослідницькі й реставраційні роботи:

Найменування робіт	Рік проведення	Замовник	Виконавець	Підрядна організація
Ремонтно-реставраційні роботи з елементами реконструкції.	1969-1970.	Закарпатський облвідділ в справах будівництва та архітектури	Архітектор Іван Могитич	Львівська м/о СНРВМ.

21. Основні джерела відомостей про об'єкт:

Археологічні мете ріяли	
Іконографічні матеріяли	
Архівні матеріяли	*1. Magyar Országos Levéltár S. 76. Kataszteri oleáták, No 0043/1-62 Alsókalocsa Máramaros vármegyei kisközség kataszteri térképé... 1910.* *2. Kriegsarchiw, Wien. Топографічна карта Колочави 1779-1782 рр. Йосифинське картографування (Фрідріх фон Міґ).* *3. Науково-технічний архів Ін-у Укрзахідпроектреставрація, З-36-81, Охоронна зона* *4. НТА Ін-у Укрзахідпроектреставрація, З-127-5/1. Паспорт пам'ятки (2005).*
Бібліографічні матеріяли	*5. Гаджега В. Додатки до історії русинов і руских церквей Мароморської жупи // Науковий зборник товариства «Просьвіта» в Ужгороді на 1923 р.– Ужгород, 1923.* *6. Залозецкий В. Романскі і готицкі будівлі на території Подкарпатскої Руси // Науковий зборник т-ва «Просвіта», – Ужгород, 1926.* *7. Логвин Г.Н. Украинские Карпаты. – Москва, 1976. – С. 95.* *8. Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР. – Т. 2. – Киев: Будівельник, 1985. – С. 187.* *9.Сирохман М. Церкви України. Закарпаття. –Львів, 2000.*

	10. Baboş A. Maramures. Medieval wooden churches. – Lund, 1995. *11. Baboş A. Tracing a Sacred Building Tradition.Wooden Churches, Carpenters and Founders in Maramureş until the turn of the 18th Century. – Lund, 2004.*

22. Графічні матеріяли та фотофіксація:

Найменування	**Кіль кість**	**Дата виконання**	**Виконавець**
Іконографічні та картографічні матеріяли			
Історичні фото церкви	2	1929	Б.Вавроушек
Церква на кадастровій карті Колочави	1	1910	
Обмірні креслення (план, південний фасад)	1	1980	М.Завалій
Фотофіксація:			
Загальний вигляд церкви	8	2014	О. Бойко
Інтер'єр, вистрій	2		
Елементи території	1		
Дзвініця церкви Зішестя Св. Духа, XIX ст.	1		

Паспорт склали:

Посада	**Спеціальність, кваліфікацій-ний рівень**	**Прізвище, ініціали**	**Підпис**	**Дата складання**
Провідний наук. спец. Ін-у Укрзахідпроектреставрація	Канд. іст. наук	В.Слободян		Листопад 2014
Старший наук співробітн Ін-у Укрзахідпроектреставрація	Канд.архітектури	О. Бойко		Листопад 2014

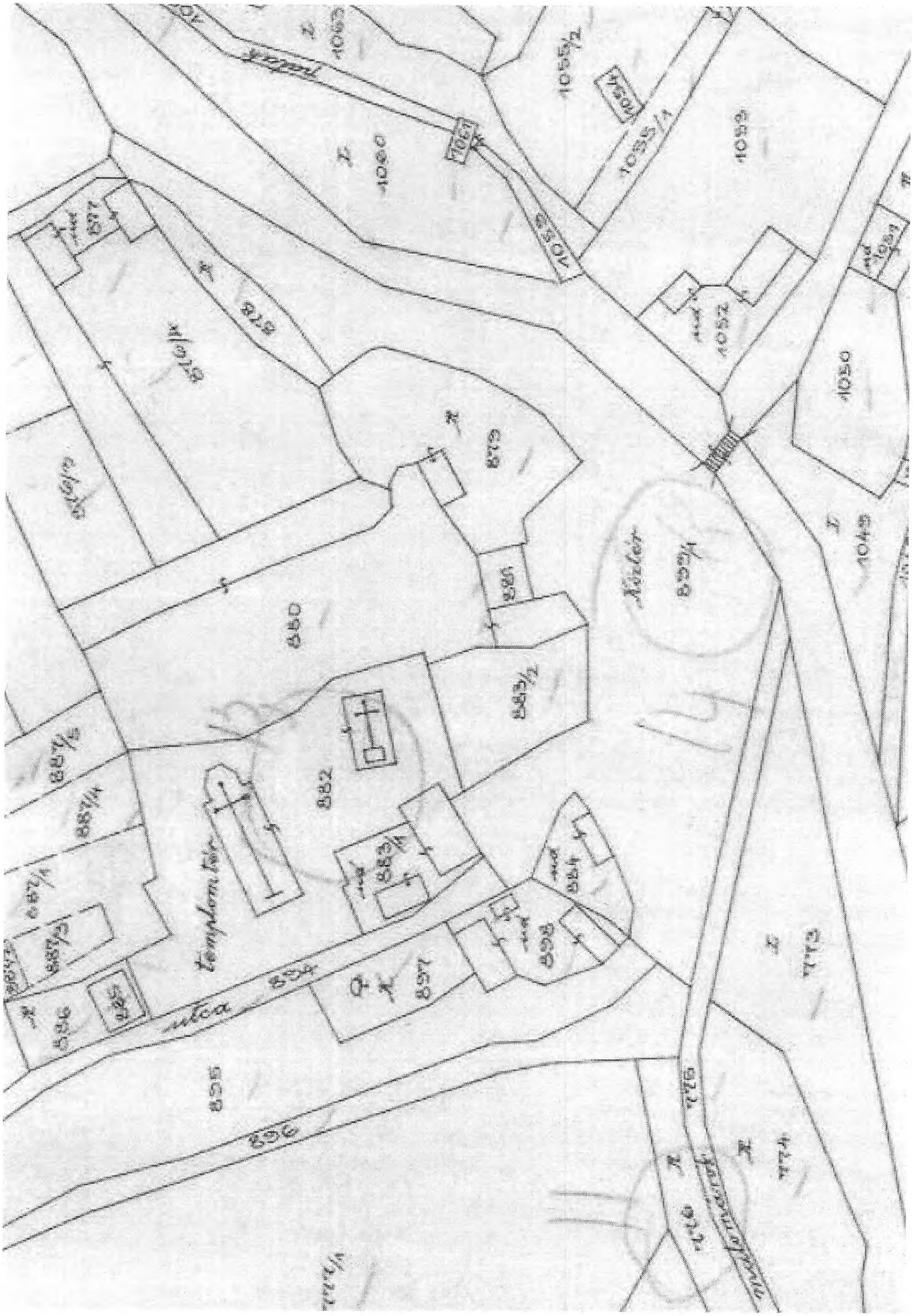
Начальник Управління культури
Закарпатської обласної державної адміністрації _____ ***Ю.Ф. Глеба***

Історичні фото церкви Зіслання Св. Духа в Колочаві. Б. Вавроушек, 1929 р.

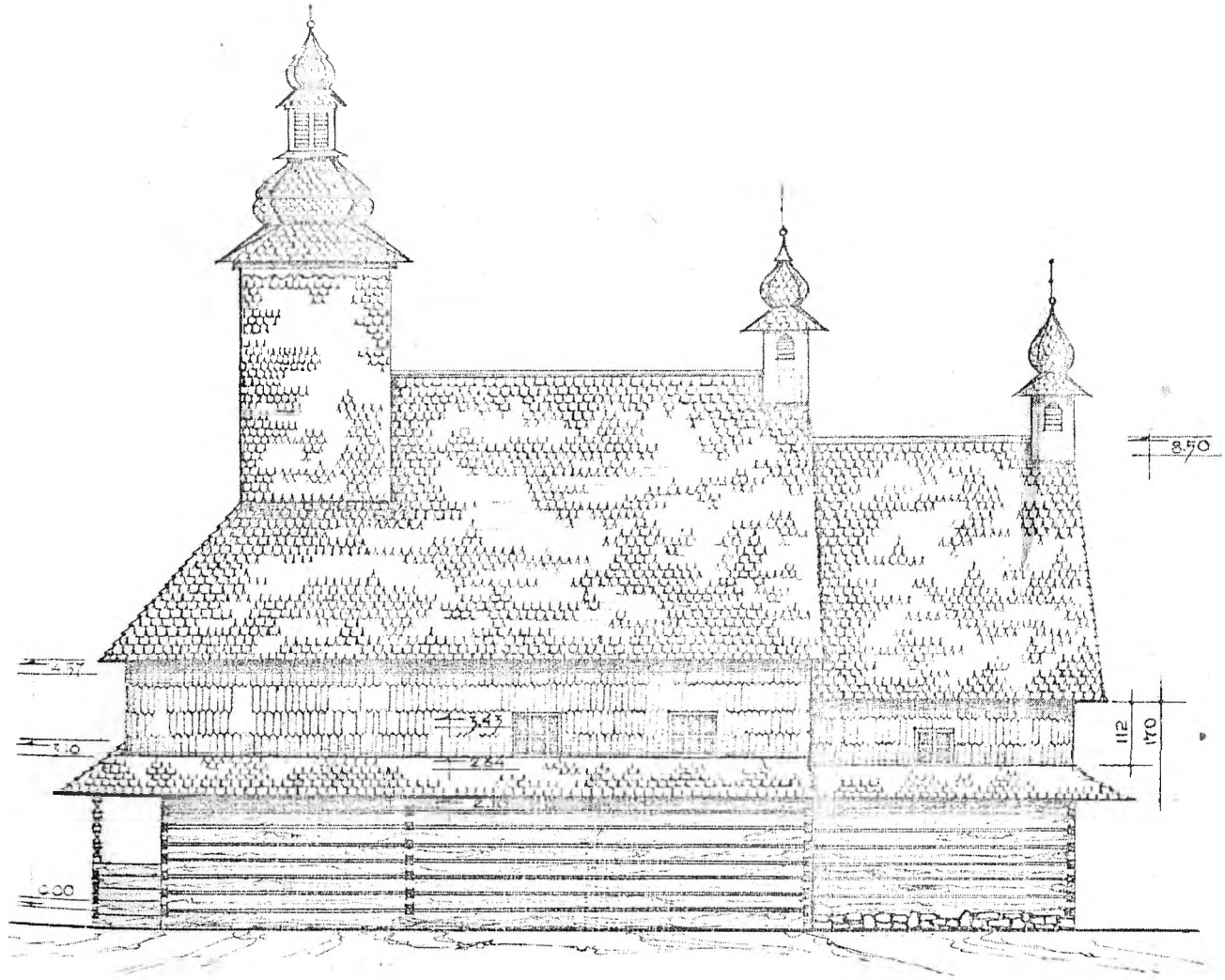

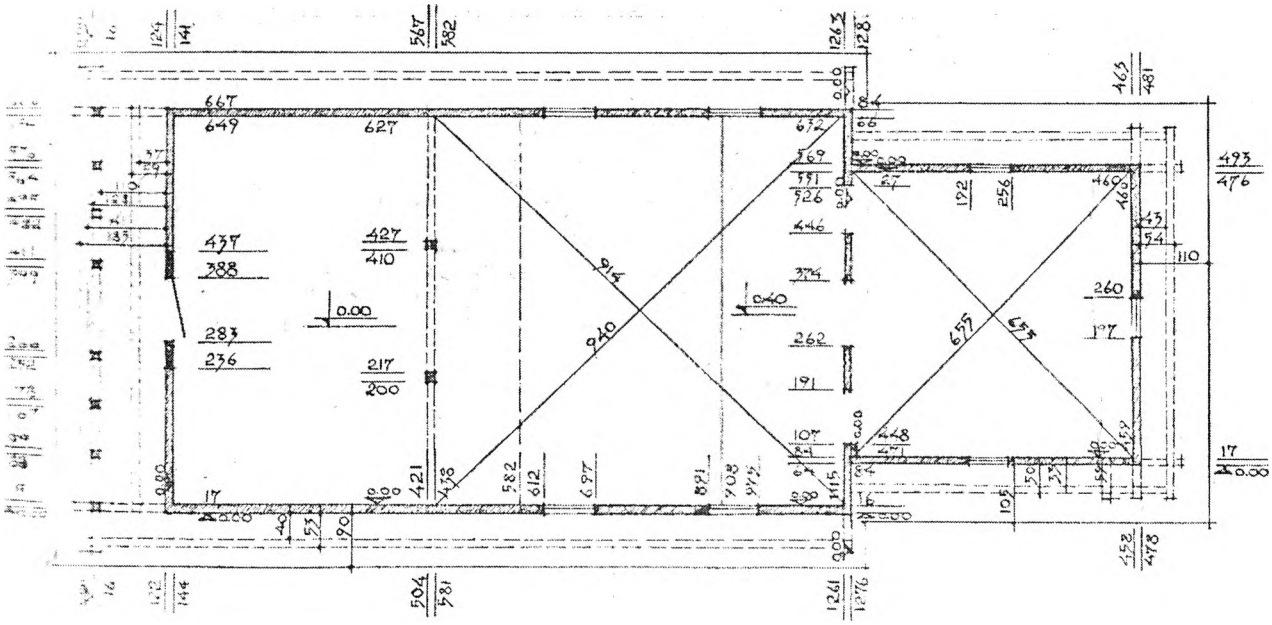

Церква Зіслання Св. Духа на кадастровій карті Колочави, 1910 р.
Magyar Országos Levéltár

Архітектурні обміри церкви Зіслання св. Духа в Колочаві.
Південний фасад і план 1980 р. *Ін-т Укрзахідпроектреставрація*

Матеріяли фотофіксації церкви Зішестя Св. Духа, 1795 р. в Колочаві Міжгірського району Закарпатської области

1. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Вигляд від південного сходу*
2. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Загальний вигляд від заходу в довколишньому середовищі*
3. *Церкваи Зішестя Св. Духа, 1795 р. Загальний вигляд від південного заходу*
4. *ЦерквaЗішестя Св. Духа, 1795 р. Вигляд від південного заходу. Будується гараж в охоронній зоні пам'ятки*
5. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Загальний вигляд від північного сходу*
6. *ЦерквaЗішестя Св. Духа, 1795 р. Вигляд на південний фасад і веймарова сосна на церковному подвір'т*
7. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Вигляд від північного сходу*
8. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Ґанок. Вигляд від заходу*
9. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Інтер'єр. Новий іконостас*
10. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Ікона Христос-виноградар на жертовнику*
11. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Брама на церковне подвір'я*
12. *Дзвініця церкви Зішестя Св. Духа (XIX ст.), перенесена до збудованої 1928 р. мурованої церкви*

1. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Вигляд від південного сходу*

2. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Загальний вигляд від заходу в довколишньому середовищі*

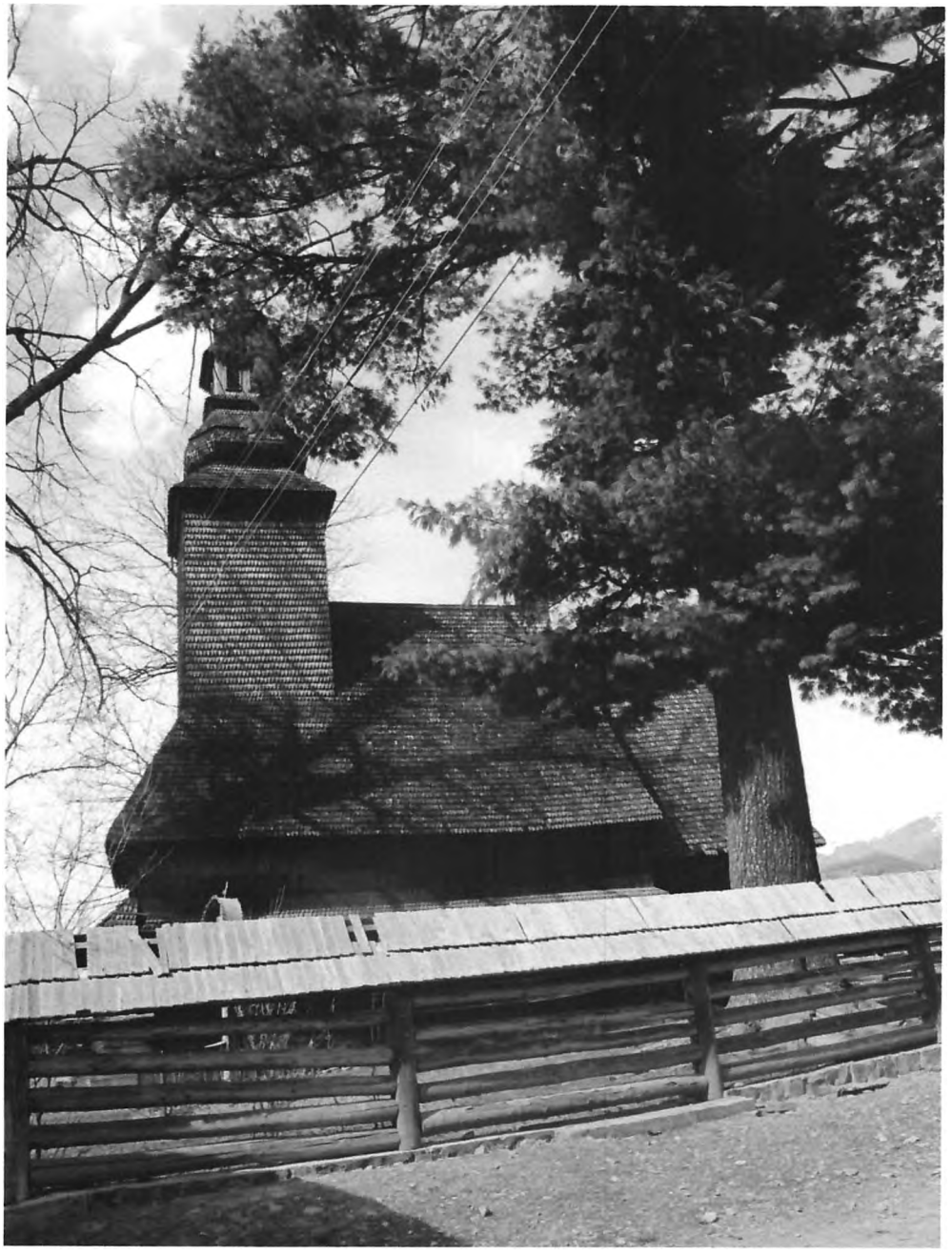
3. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Загальний вигляд від південного заходу*

4. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Вигляд від південного заходу. Будується гараж в охоронній зоні пам'ятки*

5. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Загальний вигляд від північного сходу*

6. *ЦерквaЗішестя Св. Духа, 1795 р. Вигляд на південний фасад і 150–ти літня веймарова сосна на церковному подвір'ї*

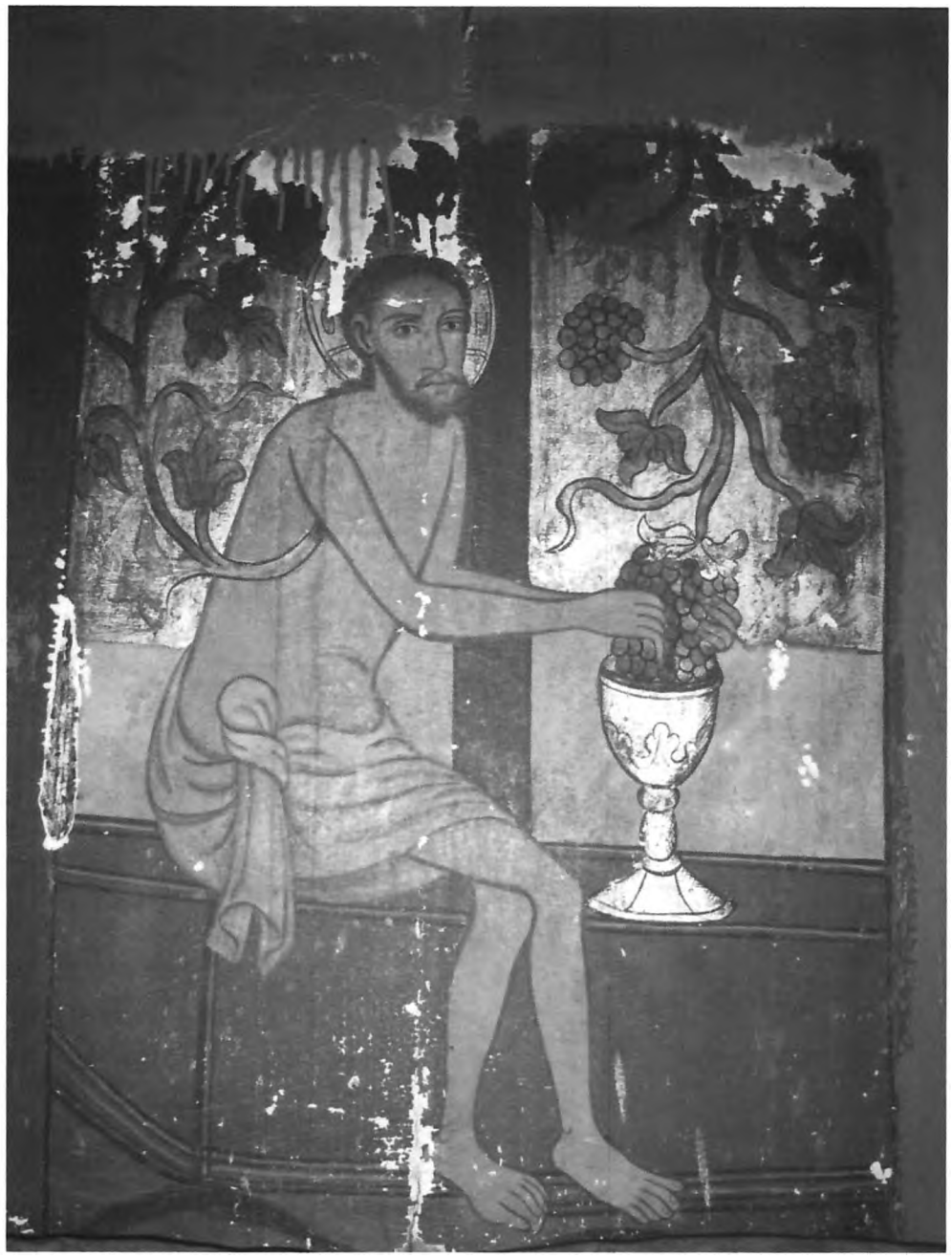
7. Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Вигляд від північного сходу

8. Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Ґанок. Вигляд від заходу

9. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Інтер'єр. Новий іконостас*

10. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Ікона Христос-виноградар на жертовнику*

11. *Церква Зішестя Св. Духа, 1795 р. Брама на церковне подвір'я*

12. *Дзвіниця церкви Зішестя Св. Духа (XIX ст.), перенесена 1928 р.до мурованої церкви*

УКРАЇНА

ОБЛІКОВА КАРТКА

ОБ'ЄКТА КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Церква Зіслання Св. Духа

(найменування об'єкта)

Вид	Тип	Категорія обліку
Архітектурний	Будівля	Національного значення

1. Дата створення об'єкта:

1795 р.

2. Місцезнаходження об'єкта:

90043 с. Колочава, Міжгірський район, Закарпатська область

3. Охоронний № пам'ятки:

Охоронний № 216

4. Дати і № рішень, відповідно до яких об'єкт узято на державний облік та визначено категорію пам'ятки

Постанова Ради Міністрів УРСР від 24.08.1963 р. № 970

5. Функціональне використання:

Сучасне	Первісне	Інші (впродовж існування об'єкту)
Музей	Церква	

6. Стислий опис об'єкта:

Розташування	Церква розташована на невисокому пагорбі в центрі села, біля дороги, що веде з Хуста, є архітектурною домінантою села.
Характеристика об'єкта	За функціональною типологією церква – сакральна будівля. Габаритні розміри церкви: 16,4 х 9,6 м. Церква – двозрубна, тридільна з високою чотиригранною вежею над бабинцем. До прямокутного спільного зрубу нави і бабинця прилягає вужчий прямокутний зруб вівтаря. Церква орієнтована по осі захід-схід. Вежа над бабинцем стовпової конструкції, завершена бароковою банею з ліхтарем та маківкою. Дахи церкви двосхилі. Дах над вівтарем значно нижчий від нави. Гребінь даху завершують квадратні ліхтарі з маківками. Всі дахи, стіни вежі і її завершення вкриті лемехом, стіни надопасання кожуховані ґонтами, голосники на вежі відсутні. При західному фасаді церкви (бабинця) влаштований ґанок на фігурних стовпах-сохах. Над ґанком понад піддашшям на всю його ширину влаштована

	аркова галерея. Церкву оперізує піддашшя на випустах вінців зрубів. Освітлюється невеликими прямокутними вікнами: двома – у південній та північній стінах нави, по одному – у стінах вівтаря. Бабинець вікон немає. Всередині центральний простір перекритий півциркульним склепінням, вівтарний зруб має наметовий верх, у бабинці – плеската стеля. При західній стіні нави влаштовані хори. Виріз між бабинцем та навою зроблений на всю ширину й фланкований різьбленими стовпами. Дзвіниця XVIII ст., квадратна в плані, каркасної конструкції. Нижній (ширший) ярус та верхній оббиті бляхою. Вкрита дзвіниця наметовим дахом з ґонтовою покрівлею. Пам'ятка – кращий зразок дерев'яної церкви мараморoського типу з бароковим завершенням вежі.
Наявність творів мистецтва	***1. Жертовник*** з іконою Христос-виноградар, XIX ст. Іконостас зберігається в Ужгородському сканзені, в церкві з с. Шелестова.

7. Перелік складових (для комплексу (ансамблю), визначного місця)**:**

Церква (1795), паркан з брамою.

8. Ступінь схоронності об'єкта:

добрий, задовільний, незадовільний, аварійний	Церква дерев'яна, зрубної конструкції, тридільна, на кам'яному підмурівку, кладених на сухо. Замок підвалини північно-східного кута нави розійшовся; ґонти піддашшя вимагають заміни. Ступінь капітальности: будівля – займиста. **Загальний технічний стан пам'ятки – задовільний.** **Акт огляду технічного стану від 13.11.2014 року**

9. Наявність науково-проектної документації на об'єкт:

Найменування документації	**Рік розр-облення**	**Автор (організація)**	**Місце зберіган ня, інв. №**
1. Проектно-технічна документація на ремонтно-консерваційні роб.	1968	Львівська КАРМ Ін-ту «Укрпроект-реставрація» (Ін-т «Укрзахідпроект реставрація»), 79008, м. Львів, пл. Соборна, 3а. Тел.: (0322) 244-04-71	Архів Ін-ту «Укрзахідпроектр еставрація». № 3-36-2.
2. Паспортизація пам'ятки	1980	Інститут «Укрзахідпроектреставрація»	Там само. № 3-36-3.
3. Проект режимних зон	1980	-----''----	Там само. № 3-125-41.
4. Паспорт охоронної зони	1980	-----''----	Там само № 3-36-81.
5. Паспорт пам'ятки	2005	-----''----	Там само № 3-127-5/1.

10. До облікової картки додаються графічні матеріали та фотофіксація:

Найменування матеріалів	Кількість	Дата виконан	Виконавець

Облікову картку склали:

Посада	Спеціальність, кваліфікац.рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Старший наук співробітн Ін-у Укрзахідпроектреставрація	Канд.архітектури	О. Бойко		Листопад 2014
Провідний наук. спец. Ін-у Укрзахідпроектреставрація	Канд. іст. наук	В.Слободян		Листопад 2014

Начальник Управління культури
Закарпатської обласної державної адміністрації _____ ***Ю.Ф. Глеба***